

Startnotitie: Kennisnetwerk Leefbaarheid Rivierenland

Startnotitie: Kennisnetwerk Leefbaarheid Rivierenland

INHOUD

1. Doelstelling	2
2. wat is de huidige situatie?	2
3. Waarom nu actie?	2
4. naar een oplossing	3
5. Proces en tijdsplan	3
6. Financiële aspecten	4
7. Beoogd resultaat	5
8. SWOT Analyse.....	6
9. Bijlagen	6

1. DOELSTELLING

De startnotitie Kennisnetwerk Leefbaarheid Rivierenland is opgesteld op verzoek van de 10 portefeuillehouders leefbaarheid van de gemeenten, in intensieve samenwerking met inwoners, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en provincie. Het Kennisnetwerk Leefbaarheid Rivierenland bestaat uit een informatie-/databank, intervisieoverleg en een jaarlijkse (thema)bijeenkomst, waar de deelnemende gemeenten en andere betrokkenen informatie, kennis en ervaringen omtrent leefbaarheid kunnen vinden en met elkaar kunnen delen.

Na instemming van de gemeenteraad zal de startnotitie samen met de regiogemeenten worden uitgevoerd. De resultaten, evaluatie en vervolg worden uitgewerkt in het Uitvoeringsplan Kennisnetwerk Leefbaarheid Rivierenland. Dit plan wordt opnieuw voorgelegd aan de gemeenteraden.

2. WAT IS DE HUIDIGE SITUATIE?

Leefbaarheid gaat om goed en prettig kunnen wonen, werken en leven in een gebied of gemeenschap. De leefbaarheid in Rivierenland staat als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen zoals teruglopende voorzieningen en individualisering steeds meer onder druk. Met de overgang van de verzorgingsstaat naar een participatiesamenleving worden inwoners geacht minder vaak op de overheid terug te vallen en meer zelf en onderling te regelen. Tegelijkertijd zie je dat inwoners steeds vaker verantwoordelijkheid willen nemen voor hun eigen woon-, werk- en leefomgeving. Naast bestaande besluitvormingsstructuren ontstaan netwerken van andere dan gemeentelijke partijen (inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven etc.) die het initiatief nemen voor het ontwikkelen en uitvoeren van maatschappelijke plannen. Regelmatig blijkt dat de logica van de leefwereld van inwoners (kleinschalig, persoonlijk, horizontaal, informeel en oplossingsgericht) botst met de logica van de systeemwereld (hiërarchisch, formeel, probleemgericht, risicomijdend en controleerbaar) die kenmerkend is voor overheden en (grote) organisaties. Om deze twee werelden beter met elkaar te verbinden en daarmee de participatiesamenleving verder te ontwikkelen, wordt een nieuwe, situatieafhankelijke rol en vaardigheden van het lokale bestuur verwacht. Het is niet alleen belangrijk wat de gemeente doet, maar ook wanneer, hoe en met welke middelen en de rol die andere actoren daarbij (kunnen) spelen. Gemeenten hebben daarom aangegeven behoefte te hebben aan ondersteuning in de vorm van kennisuitwisseling, rolvernieuwing en competentieontwikkeling.

3. WAAROM NU ACTIE?

Alle gemeenten zetten in op lokale betrokkenheid en participatie van inwoners, in combinatie met de nieuwe rol van de gemeente, zowel ambtelijk, bestuurlijk als politiek. Leefbaarheid speelt echter niet alleen binnen gemeentegrenzen maar kent ook een (boven)regionaal karakter. Zo fungeert de stedelijke omgeving als een centrum voor scholing, werkgelegenheid, detailhandel, gezondheidszorg en wonen. Andersom levert het landelijk gebied (expansie)ruimte, voedsel, energie en ontspanning en groen voor de stedelingen. Dit bepaalt ook meteen waar accenten liggen voor de leefbaarheid. In december 2014 heeft het Algemeen Bestuur van Regio Rivierenland besloten dat het onderwerp leefbaarheid in Rivierenland verder verkend zou kunnen worden in een startnotitie. Naast de regiogemeenten zijn bij het leefbaarheidproject ook Provincie Gelderland, inwoners, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven betrokken. Deze vorm van regionale samenwerking sluit aan bij het model zoals vormgegeven in FruitDelta Rivierenland, waarin partijen als 'pentahelix' samenwerken om het gebied te ontwikkelen en te versterken. Het project draagt bij aan de

doelstellingen van de speerpunten om het woon- en leefklimaat te verbeteren en initiatieven vanuit de samenleving te faciliteren. Het is ook in lijn met de ambities van het Rijk en de provincie Gelderland. Rijksoverheid wil burgers in positie brengen te participeren, onder andere door het leervermogen van het lokaal bestuur te vergroten en kennisontwikkeling en -deling te bevorderen. Met haar Visie en Uitvoeringsplan Leefbaarheid zet de Provincie in op kennisuitwisseling en experimenteren met nieuwe vormen van samenwerken tussen overheid en burgers en de inzet van Big Data.

4. NAAR EEN OPLOSSING

Om leefbaarheidsopgaven- en kansen in beeld te brengen is in de tweede helft van 2016 een onderzoek¹ uitgevoerd. Dit heeft geresulteerd in aanbevelingen op zowel regionaal als lokaal niveau, voor gemeenten als ook de samenwerkende partners binnen het leefbaarheidsproject. De tussentijdse resultaten werden gepresenteerd op de startconferentie 'Avond van de Leefbaarheid' op 7 december jl. Het onderzoek 'Rivierenland Leeft' laat zien dat burgerinitiatieven in de regio veelvuldig aanwezig zijn en een steeds belangrijkere rol spelen. Tegelijkertijd hebben zij behoefte aan ondersteuning door de systeemwereld. De participatiesamenleving impliceert dan ook niet dat de overheid zich zo snel mogelijk terug moet trekken, maar dat het van belang is te kijken op welke manier de interactie tussen het lokale bestuur en burgers het beste gestalte kan krijgen. Geadviseerd wordt daarom om een lerende omgeving te creëren, waarin stakeholders uit zowel systeem- en leefwereld en de tien gemeenten samen kennis en ervaringen uitwisselen om zo samen uit te vinden wat wel en wat niet werkt. Binnen deze lerende omgeving zouden gemeenten kunnen experimenteren met Open en Big Data, om meer zicht te krijgen op de mogelijkheden hiervan binnen beleidsprocessen en bevindingen van inwoners.

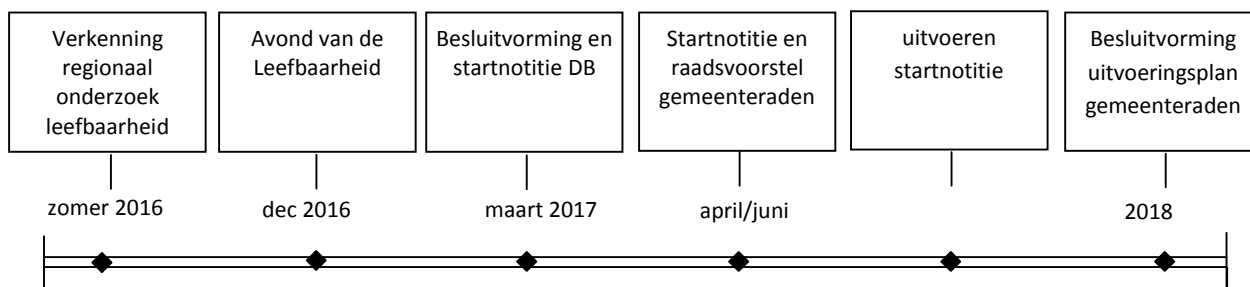
Naar aanleiding van het voorgaande hebben gemeenten en andere betrokken partners aangegeven aan dat er behoefte is de informatie en partijen uit systeem- en leefwereld zowel fysiek als digitaal bij elkaar te brengen en kennisdeling, rolvernieuwing en competentieontwikkeling te stimuleren en zo de leefbaarheid in Rivierenland te verbeteren. In onderhavige startnotitie spreken de portefeuillehouders leefbaarheid daarom de wens uit om de komende jaren samen te werken in een Kennisnetwerk Leefbaarheid Rivierenland. In samenwerking met de betrokken ambtelijke ondersteuning is dit concept globaal als volgt uitgewerkt:

- *Informatie-/databank*: De website www.leefbaarheidinrivierenland.nl fungeert als informatie-/databank en biedt betrokken partijen overzicht van alle beschikbare informatie (beleidsstukken, subsidieregelingen, activiteiten, projecten) op het gebied van leefbaarheid.
- *Intervisieoverleg*: Op diverse niveaus (strategisch, tactisch en operationeel) vindt intervisieoverleg plaats om kennisdeling, rolvernieuwing en competentieontwikkeling te stimuleren.
- *(Thema)bijeenkomst*: Jaarlijks wordt er een (thema)bijeenkomst georganiseerd zoals de 'Avond van de Leefbaarheid' om kennisdeling, verbinding en samenwerking tussen betrokken partijen te bevorderen.

5. PROCES EN TIJDSPAD

¹ Hierbij verzamelde Wageningen Environmental Research informatie uit de systeemwereld op basis van wetenschappelijke documenten en stakeholders en inventariseerde Hogeschool Arnhem en Nijmegen de behoeften en bijdragen van de 'leefwereld' in één pilot dorp in één gemeente.

Verdere concrete uitwerking van het Kennisnetwerk Leefbaarheid Rivierenland geschiedt in samenspraak en afstemming met de gemeenten, zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau. De regio zal het proces van uitwerking en operationalisatie faciliteren en coördineren. In het kader van het leefbaarheidsproject wordt nadrukkelijk de verbinding gelegd met het Platform Zelfredzaam, dat zich richt op het bevorderen van de zelfredzaamheid van burgers in Rivierenland. Zo neemt een aantal leden van de stuurgroep van het leefbaarheidsproject eveneens deel aan het Platform Zelfredzaam. De komende periode zullen met het Platform Zelfredzaam afspraken worden gemaakt om de verbinding, afstemming en samenwerking verder te intensiveren. Ook andere partners worden actief benaderd en betrokken bij de ontwikkeling van het kennisnetwerk.

6. FINANCIËLE ASPECTEN

Aanloopkosten in 2016 en 2017

De aanloopkosten bestaan uit kosten voor onderzoeken, uitgevoerd door de Universiteit Wageningen (WUR) en de Hogeschool Arnhem/Nijmegen (HAN) en de startconferentie de 'Avond van de Leefbaarheid' die gehouden is in december 2016. Regio Rivierenland en de Provincie Gelderland zijn beide verantwoordelijk voor de helft van deze kosten². Hierbij is ook de uren-inzet voor de organisatie van de startconferentie inbegrepen. De lasten van de coördinatie in de onderzoeksfase van het leefbaarheidsproject tijdens de aanlooperperiode zijn gefinancierd binnen de reguliere begroting van Regio Rivierenland. Voor het door Regio Rivierenland te betalen aandeel van 50% van de externe kosten wordt het revolverend fonds ingezet tot een bedrag van maximaal € 30.000.

Financiering personele capaciteit voor het uitvoeren van de startnotitie

Voor het uitvoeren van deze startnotitie is personele inzet nodig en de kosten hiervan bedragen jaarlijks € 95.000. De benodigde capaciteit is beschikbaar binnen de vaste personele formatie van Regio Rivierenland. Door efficiënter werken, herverdeling van de taken tussen de vaste medewerkers is het mogelijk om deze taak structureel vanuit de begrotingsbudgetten van Regio Rivierenland te bekostigen.

² Voor de pilot in Lienden geldt dat ook vanuit de betrokken gemeente Buren de nodige personele en materiële inzet is geleverd.

Financiering externe projectkosten voor het uitvoeren van de startnotitie

De projectkosten voor het opstarten en in stand houden van het informatiepunt, het inrichten en actueel houden van de website, overige kosten van communicatie en de kosten van bijeenkomsten en congressen schatten we in op € 20.000 per jaar. Binnen de regionale begroting is in 2017 incidenteel ruimte om deze kosten te dekken. De gemeenten hoeven derhalve in 2017 geen bedrag te betalen voor projectkosten die gerelateerd zijn aan de uitvoering van deze startnotitie.

Voor de structurele projectkosten vanaf 2018 moet de financiering nog worden geregeld. Vooralsnog gaan we hierbij uit van een bedrag van € 20.000 per jaar, maar dit kan op basis van voortschrijdend inzicht hoger of lager uitvallen. Bij de in 2018 geplande besluitvorming rondom het Uitvoeringsplan Leefbaarheid (zie onderdeel 5 Proces en tijdspad) worden de gemeenteraden geïnformeerd over de financiële situatie op dat moment en wordt de gemeentelijke financiële bijdrage in de voorstellen voor de gemeenteraden meegenomen.

Het genereren van projectsubsidies

Door de regionale samenwerking en regiobrede betrokkenheid en inzet bij de uitvoering van deze startnotitie worden de kansen vergroot om van derden subsidies en overige projectbijdragen binnen te halen. Met gerichte inspanningen moeten we in staat zijn onze investeringen (deels) terug te verdienen.

7. BEOOGD RESULTAAT

Het Kennisnetwerk Leefbaarheid Rivierenland draagt met een informatie-/databank, intervisieoverleg en jaarlijkse (thema)bijeenkomst bij aan het verbeteren van de leefbaarheid in Rivierenland. Het biedt inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven, gemeenten en provincie een duidelijk overzicht van wat er in de regio speelt op het gebied van leefbaarheid, brengt kennis, kunde en betrokken partijen bij elkaar, maakt (financiële) ondersteuningsmogelijkheden van en voor alle partijen inzichtelijk en stimuleert kennisdeling, rolvernieuwing en competentieontwikkeling tussen betrokken partijen .

8. SWOT ANALYSE

<p>Sterktes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gemeenten hebben leefbaarheid hoog op politieke agenda en geven er in beleid uitvoering aan. - Gemeenten willen regionaal samenwerken in een kennisnetwerk. - In visie en uitvoeringsplan leefbaarheid geeft provincie aan gemeenten met kennis en middelen te willen ondersteunen. 	<p>Zwaktes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Leefbaarheid is tijdfafhankelijk. Het is geen statisch begrip en kan door ontwikkelingen in de samenleving steeds anders beleefd worden. - Leefbaarheid is subjectief. Iedereen kan een betekenis of waardering aan leefbaarheid geven, maar de invulling varieert sterk per persoon en per onderwerp.
<p>Kansen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mogelijkheden voor kennisdeling, rolv vernieuwing en competentieontwikkeling op regionaal niveau ontbreken. - Er is geen overzicht van wat er in de regio speelt op het gebied van leefbaarheid. - 'Rivierenland Leeft!' geeft belangrijke aanbevelingen om leefbaarheid te verbeteren - Verbinding maakt het mogelijk beroep te doen op kennis en middelen van verschillende partijen in de triple helix. 	<p>Bedreigingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ontwikkeling leefbaarheidsinitiatieven is afhankelijk van aanwezige kennis, competenties, vaardigheden in een wijk/dorp of gemeente. - Het kennisnetwerk biedt geen garantie dat bestaande problemen in die met leefbaarheid samenhangen beleidsterreinen (bijv. wonen of zorg) worden opgelost

9. BIJLAGEN

De bijlagen zijn digitaal beschikbaar op de website: www.regiorivierenland.nl

1. Gies, T.J.A. & Nieuwenhuizen, W. (2016). Rivierenland leeft! Verbinden door samenwerking Quickscan naar de trends, kansen en opgaven met betrekking tot de leefbaarheid in Regio Rivierenland. Wageningen: Wageningen University & Research.
2. Visser, G. (2016). Leefbaarheid in Lienden. Een narratief onderzoek naar de behoeften en bijdragen van inwoners uit Lienden ten aanzien van leefbaarheid. Nijmegen: Centre of expertise Krachtige Kernen/HAN VDO.
3. Gies, T.J.A., Nieuwenhuizen, W. & Visser, G. (2016). Leefbaarheid in Rivierenland: de verbinding tussen leef- en systeemwereld. Wageningen: Wageningen University & Research en Nijmegen: Centre of expertise Krachtige Kernen/HAN.